

בית הכנסת ע"ש "בני ישראל" – בית כנסת בסגנון status quo ante של Újlipótváros

הקמתו ובנייתו של בית הכנסת - עיצוב חוץ ופנים

בית הכנסת ברח' הגדוש ג'ולב (Hegedűs Gyula), אשר נמצא ברובע 13 הנקרא אויליפוטווארוש (Újlipótváros) של העיר בודפשט, נבנה בתחילת המאה ה-20 והיום הוא ביתו של אחת הקהילות הגדולות עם האוכלוסייה היהודית הגדולה ביותר. בתחילה נבנה ליהודים החרדים, האורתודוקסים, רוב התושבים היהודים באזור התפללו בבית כנסת זה.

בעקבות השינויים הדרמטיים וכתוצאה משנים רבות שעברו במהלך ההיסטוריה נכון להיום בית הכנסת הוא לא נאולוגי ולא אורתודוקסי אלא שייך לזרם הנקרא status quo ante אשר מצוי על התווך בין השניים.

היהדות החרדית, אשר בתחילת המאה ה-20 התגוררה בחלק הצפוני של הרובע ליפוטווארוש (Lipótváros), בעיקר ברח' קוהארי (אשר שמו היום נאג' איגנץ – Nagy Ignác), החליטה לעבור מעבר לאזור ה-נגיקרוט (Nagykörút) לרובע החדש. הקהילה החליטה לעבור לשטחו של הרובע הנקרא אויליפוטווארוש, ושם הרחוב אשר בו נקבע מקום מושבו החדש של הקהילה היה – רח' צ'אקי (Csáky), היום רח' הגדוש ג'ולב.

בתקופה זו היה נהוג לבנות בתי כנסת באופן שהיה חסכוני בשטח, כאשר בית הכנסת אינו נראה מבחוץ. דוגמא מצוינת לבניית בית כנסת מסוג זה הינו בית הכנסת אשר ברח' צ'אקי.

כל הרעיונות ההנדסיים עלו על הנייר והחלו במסגרת מאוד צנועה בתוך חנות בשנת 1911. היה זה המהנדס ואיידה בלה אשר מסר תוכנית לבניית אולם כנסות ואולם לתפילות, ובקומה מעל - כהמשך למיקום עזרת הנשים - המליץ להקים אולם תלמוד תורה.

בשלב מאוחר יותר נרכש כל הבניין ובשנת 1927 תחת ניצוחו, הדרכתו ותכנונו של אדריכל בתי כנסת המפורסם ליפוט באומהורן הורחב בית הכנסת גם אל חצר הבניין. באומהורן חיבר את חלקו החיצוני של הבניין, אשר פונה לרחוב ונבנה בסגנון אקלקטי, עם החצר שנבנתה בסגנון ניאורנסנס באמצעות פתרון ארכיטקטי שהיה דומה לסגנון ה-ארט נובו.

האלמנט המיוחד של החלל הפנימי של בית הכנסת הינו הגג, אשר עשוי מפלדה וזכוכית צבעונית. מחזית בית המגורים של היום לא ניתן להבחין בקיומו של בית כנסת מלבד מגני הדוד הקטנים, אשר נמצאים במקום. רק מעל הכניסה ומתחת למרפסת נכתב באופן מאוד צנוע – "בית הכנסת של הקהילה של פשט".

בבית המגורים, אשר נבנה בתחילת המאה ה-20, היחס שבין קומת הקרקע לבין חצי הקומה קבע גם את החלל הפנימי של בית הכנסת. הגלריה יחסית נמוכה, אך באומהורן בנה במהלך שנות ה-20 מספר ראשי עמודים עם לוחות ברית קטנים שמעליהם כתר המצביע על התורה. סביב ארון הקודש הונחו מנורות גדולות.

במקור חלל בית הכנסת קיבל אור יום מלמעלה אך בשלב מאוחר יותר תקרת הזכוכית כוסתה וגם אבני הזכוכית השקופות שבצדדים נסתמו. והיום מאירות את החלל מנורות ונברשות שמופעלות על ידי חשמל.

בית הכנסת מחולק לשני חלקים עיקריים – האחד הוא בית הכנסת הגדול והשני הטא בית התפילה אשר השימוש בו קורה בעיקר בחורף. קיים במקום גם אולם תרבות. בשנות ה-60 הרחיבו את המקום ליד הגלריה והוקם מטבח, אשר עומד בכל הדרישות הדתיות והשימוש בו קבוע.

מגמת ה-status quo ante

בקרב יהדות הונגריה, בעקבות האסיפה הדתית היהודית בשנים 69-1868 לצד הזרם החרדי והנאולוגי בשנת 1927, נוסד זרם חדש ושמו - status quo ante. זרם זה ממוקם בין שני הזרמים העיקריים – (פירוש השם: יהיה - כפי שהיה עד כה). מגמה זו בעצם מיום שנוסדה ייצגה את דרך האמצע – את הצבעוניות הדתית ואת שביל הזהב. היו נראים בה סממנים חרדיים מצד אחד (אך בשום אופן לא איפיונים אולטרה אורתודוקסים או חסידיים), ומצד שני היו שייכים למגמה זו קהילות עם סימני שייכות לנאולוגיה, קהילות ליברליות יותר.

תמצית המהות של זרם זה הייתה הרעיון לפיו עלינו להיות שומרי מסורת בכל מקרה (כולל גם התפילות) אך מצד שני בהרבה מובנים הייתה השתדלות להתאים את עצמנו לאותה תקופה גם בלבוש, בדיבור ובשימוש השפה. בבתי הכנסת הללו, כך גם בבית הכנסת בני ישראל הגדוש-צ'אקי, לא משתמשים באורגן, הבימה לקריאת התורה נמצאת במרכז בית הכנסת, והגברים והנשים מופרדים בזמן התפילה.

חיי דת, חינוך ועבודה סוציאלית

בבית הכנסת כל יום מתקיימים לימודים למבוגרים. החל מיום ראשון ועד יום חמישי אחר הצהריים, לפני תפילת מנחה או אחריה, בימי שישי לפני תפילות השבת ובימי שבת לאחר התפילות.

לימודי תלמוד תורה לילדים מתקיימים בשעות הבוקר בימי שבת. אנו חוגגים את החגים היהודיים לפי מיטב המסורת היהודית, כמו כן גם את חגי התנ"ך ו/או מהתקופות לאחר מכן. בערב ראש השנה אנו מארגנים סעודה לכל הקהילה, חוגגים את חג החנוכה וביום ז' באדר אנו מארגנים ארוחת ערב לזכרו של משה רבנו. בחג הפורים אנו מארגנים ערב קהילתי שמח וססגוני ובפסח בהתאם למסורת אנו מארגנים ליל סדר כהלכתו לזכר יציאת מצרים. מנהיגי הדת של הקהילה מכינים את הבנות בגילאי 12 לכבוד בת המצוה ואת הבנים בגילאי 13 לכבוד בר המצוה בטקסי ההתבגרות.

חיי מועדון

במועדון ע"ש הבר אימרה, אשר פועל תחת קורת הגג של בית הכנסת, מתקיימות תוכניות תרבותיות וקהילתיות לחברי המועדון לגיל העמידה ולגיל הזהב. תוכניות אלו כוללות בין היתר ביקור במקומות הקשורים ליהדות, טיולים בארץ ובחו"ל, קורסים למשחקי ברידג' ולימודי שפות. במקום קיימת ספרייה, ומועברות הרצאות הקשורות למוסיקה יהודית ולתרבות היהודית ע"י חברינו שמומחים בתחומים אלו וגם הרצאות בענייני בריאות. במועדון שיעורי התעמלות בריאותית בניהולה של מדריכה מוסמכת.

עזרה לקרן

הקרן בת ה-100 לבית הכנסת רח' הגדוש הוקמה כדי שהיא תסייע הן ארגונית והן כספית להשיג את המטרות של הקהילה. הקרן מגישה בקשות שונות על מנת לקבל מימון מקרנות דתיות ו/או ממשלתיות.

משרד

המשרד פועל בתוך בנין של בית הכנסת. המשרד פתוח בימי ג ו-ה בין השעות 14.00-17.00
מס טלפון: 36-30-644-9083
כתובת מייל: hegedus@bzsh.hu
אינטרנט: www.hegedus.bzsh.hu